

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

№4 (16), грудень 2008 року

Макроекономічний прогноз України

2009 рік: жорстке «приземлення»

Період прогнозування: 2008 та 2009 роки

Дата закінчення прогнозу: 22 грудня 2008 р.

Автори:

Олександра Бетлій, Алла Кобилянська, Віталій Кравчук, Дмитро Науменко, Катерина Пількевич, Роман Возняк

Рецензент: Вероніка Мовчан

ВВП: Зростання реального ВВП сповільниться до 1,4% у 2008 році внаслідок різкого зменшення внутрішнього та зовнішнього попиту. У 2009 році очікується скорочення реального ВВП на 6,2%.

Фіскальні показники: Доходи зведеного бюджету, за оцінками, становитимуть 30,1% від ВВП у 2008 році та скоротяться до 26,7% від ВВП у 2009 році. Внаслідок високих зобов'язань по постійним видаткам уряд буде змушений звести бюджет з дефіцитом на рівні 1,9% від ВВП у 2009 році.

Платіжний баланс: Прогнозується, що дефіцит рахунку поточних операцій досягне 6,7% від ВВП у 2008 році та скоротиться до 2,1% від ВВП у 2009 році. У 2009 році баланс рахунку фінансових операцій буде від'ємний на рівні 9.6 млрд. доларів США. Обидва дефіцити будуть фінансуватись за рахунок міжнародних резервів НБУ та кредиту МВФ.

Монетарний огляд та інфляція: Очікується, що зростання грошової маси суттєво сповільниться до 11,0% дпр у 2009 році. Середньорічна інфляція споживчих цін, за оцінками, складе 25,2% у 2008 році та залишиться високою на рівні 20,3% у 2009 році.

Контакти:

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультаций
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
Факс (+38044) 278-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
<http://www.ier.kiev.ua>

Голова Правління - Директор

Ігор Бураковський
burakovsky@ier.kiev.ua

Виконавчий директор

Оксана Кузяків
kuziakiv@ier.kiev.ua

Директор з наукової роботи

Вероніка Мовчан
movchan@ier.kiev.ua

Німецько-Український Аграрний Діалог

Хайнц –Вільгельм Штрубенхофф
Голова проекту
Strubenhoff@ier.kiev.ua

Ірина Славінська
slavinska@ier.kiev.ua

Олег Нів'євський
nivyevs'kiy@ier.kiev.ua

Юстина Ярошевська
Jaroszevska@ier.kiev.ua

Анна Кузнецова
Kuznetsova@ier.kiev.ua

Сергій Кандул
kandul@ier.kiev.ua

Центр економічних досліджень

Олександра Бетлій
betliy@ier.kiev.ua

Віталій Кравчук
Kravchuk@ier.kiev.ua

Ольга Мегада
meгада@ier.kiev.ua

Дмитро Науменко
naumenko@ier.kiev.ua

Катерина Пількевич
pilkevich@ier.kiev.ua

Алла Кобилянська
kobylyanskaya@ier.kiev.ua

Роман Возняк
voznyak@ier.kiev.ua

Наталія Сисенко
sysenko@ier.kiev.ua

Катерина Куценко
kutsenko@ier.kiev.ua

Центр політичних досліджень

Євгеній Раздорозний
razdorozhny@ier.kiev.ua

Катерина Шинкарук
shynkaruk@ier.kiev.ua

Центр досліджень сучасного суспільства

Ірина Федець
fedets@ier.kiev.ua

Катерина Євсєєва
yevseyeva@ier.kiev.ua

Застереження

Макроекономічний прогноз України, розроблений Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, має виключно інформаційний характер. Прогнозні показники та оцінки, представлені у цій публікації, відображають нашу точку зору на момент опублікування та можуть бути змінені без попередження. Погляди, висловлені в роботі, можуть відрізнятись від точки зору уряду країни, бізнесових структур та дослідницьких інститутів з огляду на відмінності у припущеннях та/або методології прогнозу. Незважаючи на ґрунтовність нашого прогнозу та докладені зусилля під час підготовки публікації, ми не несемо жодної відповідальності за наслідки використання прогнозних показників для якихось певних цілей. Інститут не несе зобов'язань за будь-які збитки чи інші проблеми, які виникли прямо чи опосередковано через використання будь-яких показників цієї публікації. Копіювання без попереднього узгодження заборонено. В разі цитування обов'язковим є посилання на Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.

Макроекономічний прогноз України - оновлення

№4 (16), грудень 2008
Дата закінчення прогнозу:
22 грудня 2008 р.

Період прогнозування:
2008-2009 роки

- Темп приросту реального ВВП, за оцінками, становитиме 1,4% у 2008 році, що означає значне уповільнення порівняно з показниками середини року внаслідок різкого зменшення внутрішнього та зовнішнього попиту.
- Відповідно до базового сценарію у 2009 році реальний ВВП зменшиться на 6,2%, причому більшість секторів скоротить своє виробництво.
- Доходи зведеного бюджету скоротяться в номінальному виразі та по відношенню до ВВП у 2009 році внаслідок погіршення економічної ситуації в країні. Крім того, очікується збільшення тіньової економіки.
- Уряд постане перед серйозним викликом фінансування обов'язкових видатків бюджету в першому кварталі 2009 року, оскільки очікується значна невідповідність між часом надходження доходів та потребою у фінансуванні видатків.
- Дефіцит зведеного бюджету оцінюється на рівні 1,6% від ВВП у 2008 році із деяким збільшенням до 1,9% від ВВП у 2009 році. Цей дефіцит буде профінансовано переважно за рахунок коштів, акумульованих на Єдиному казначейському рахунку, та випуску внутрішніх державних облигацій.
- У 2008 році дефіцит рахунку поточних операцій, за оцінками, складе 6,7% від ВВП. Вже в четвертому кварталі дефіцит був частково профінансований за рахунок міжнародних резервів НБУ, оскільки притік капіталу за рахунком фінансових операцій змінився відтоком та доходи від експорту скоротились.
- Прогнозується зменшення дефіциту рахунку поточних операцій у 2009 році до 2,1% від ВВП завдяки суттєвому скороченню імпорту. Дефіцит рахунку фінансових операцій збережеться, що зумовить подальше використання міжнародних резервів.
- За оцінками, темп приросту грошової маси сповільниться до 11,0% в 2009 році на фоні зобов'язань, що взяв на себе уряд в Меморандумі, підписаному з МВФ.
- Зростання індексу споживчих цін досягне 25,2% в середньому за 2008 рік. Наступного року темпи зростання ІСЦ сповільняться, проте залишаться високим на рівні 20,3% в середньому за рік.
- У 2008 році середньорічний обмінний курс становитиме близько 5,2 грн. за дол. США, тоді як офіційний обмінний курс станом на кінець року, як очікується, буде на рівні трохи нижчим за 8 грн. за дол. США.
- Прогнозується, що після подальшого знецінення на початку 2009 року вартість гривні дещо відновиться до кінця року внаслідок дефіциту гривні, часткового згортання спекулятивного відтоку іноземної валюти та початку відновлення економіки. Станом на кінець 2009 року обмінний курс прогнозується на рівні 7,8 грн. за дол. США.

Макроекономіка: У 2009 році очікується рецесія

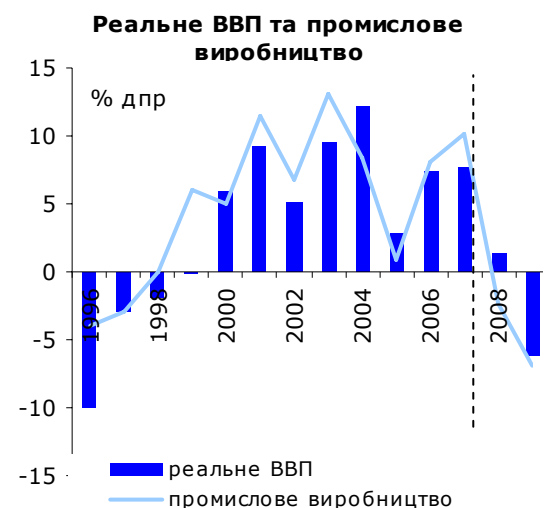
ВВП: Погіршення зовнішніх умов та різке згортання ділової активності в країні в останньому кварталі року призвело до швидкого сповільнення зростання реального ВВП у 2008 році. У наступному році очікується повномасштабна рецесія. Зокрема, падіння прибутків та проблеми з отриманням кредитів зашкодять інвестиціям, тоді як нижчі зарплати, вищий рівень безробіття та обмежені державні видатки призведуть до зменшення реального споживання домогосподарств. Низький зовнішній попит і значна конкуренція спричинять зменшення реального експорту, незважаючи на переваги, які принесла девальвація. Водночас реальний імпорт різко впаде через девальвацію та зниження внутрішніх доходів. Як наслідок, ІЕД прогнозує сповільнення реального ВВП до 1,4% у 2008 році та його падіння на 6,2% у

Ключові показники прогнозу

	2007	2008E	2009F
Реальний ВВП, % дпр	7,6	1,4	-6,2
Видатки зведеного бюджету, % від ВВП	220	287	282
Дефіцит зведеного бюджету, % від ВВП	1,1	-1,6	-1,9
Баланс поточного рахунку, % від ВВП	-4,2	-6,7	-2,1
Чистий притік ПІІ, млрд. дол. США	9,2	9,0	4,0
Грошова маса, млрд. грн.	391	493	547
ІСЦ, %, середній за період	12,8	25,2	20,3

E - оцінка, F - прогноз

Джерело: Держкомстат, НБУ, Державне казначейство, розрахунки ІЕД

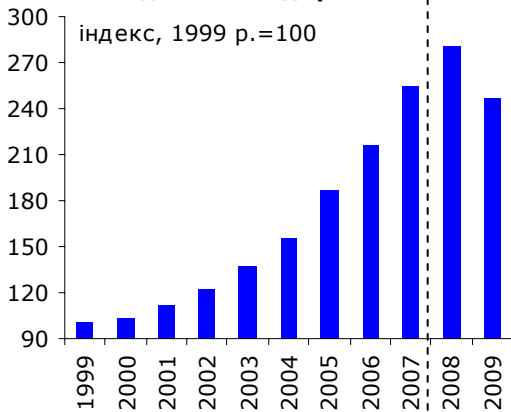

Джерело: Держкомстат, розрахунки ІЕД

2009 році.

Попит: У 2008 році реальне кінцеве споживання домогосподарств залишалось рушійною силою зростання реального ВВП. За оцінкою, воно зростає на 10,3% дпр завдяки високим показникам за перші дев'ять місяців цього року. Однак, вже в кінці 2008 року місячні реальні наявні доходи населення зменшились через обмежене зростання номінальних доходів – зарплат та соціальних виплат – на фоні швидкого збільшення цін на імпортні товари внаслідок девальвації гривні. Водночас, проблеми у фінансовому секторі призвели до завершення кредитного буму, що стимулював споживання у минулі роки. Більш того, домогосподарства почали відчувати труднощі з виплатою кредитів, особливо кредитів в іноземній валюті, за якими платежі вирости майже вдвічі у гривневому еквіваленті. Прогнозується подальше погіршення ситуації у 2009 році. Однак разом з цим очікується, що домогосподарства будуть змушені частково використати свої заощадження – депозити та готівку – для підтримки рівня споживання та збереження готівкових коштів від інфляції. Іншим фактором, який стимулюватиме споживання наступного року, буде виборча кампанія, пов'язана з виборами Президента. Балансуючи всі фактори, ми прогнозуємо зниження реального кінцевого споживання домогосподарств на 12,1% у 2009 році.

Реальне кінцеве споживання домогосподарств

Джерело: Держкомстат, розрахунки ІЕД

Інвестиції, а саме реальне валове нагромадження основного капіталу, скоротяться на 4,4% дпр у 2008 році. Найбільші українські фірми заморозили свою інвестиційну діяльність під кінець 2008 року і не планують її відновлення, допоки кредити не стануть доступнішими, а продажі налагодяться. Ознаки відновлення очікуються не раніше другої половини 2009 року. Як очікується, підготовка до чемпіонату Європи з футболу у 2012 році стимулюватиме інвестиційну діяльність в країні. Однак досі залишається відкритим питання фінансування проєктів, пов'язаних з ЄВРО-2012, оскільки державні капітальні видатки будуть незначними, а надання державних гарантій для приватного капіталу вимагає тривалої підготовчої роботи. Як наслідок, реальне валове нагромадження основного капіталу впаде на 15,2% дпр у 2009 році.

Реальний експорт товарів та послуг зменшиться у 2008 році на 1,6% дпр через падіння зовнішнього попиту на українські метали та хімічну продукцію. У той же час зростання реального імпорту сповільниться до 9,9% дпр через охолодження внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту. У 2009 році українські експортери частково відновлять свою конкурентоспроможність завдяки девальвації гривні, однак слабкий зовнішній попит все ж призведе до зменшення реальних обсягів експорту. Згідно з оцінками ІЕД, реальний експорт впаде на 12,3% дпр у 2009 році. Девальвація робить імпорту менш конкурентним на внутрішньому ринку та малодоступним для більшості українців у наступному році. Відповідно, імпорту споживчих та інвестиційних товарів скоротиться. ІЕД прогнозує падіння реального імпорту на 27,1% дпр у 2009 році.

Реальний експорт та імпорту

Джерело: Держкомстат, розрахунки ІЕД

Виробництво: Реальна додана вартість у промисловості швидко знизилась у четвертому кварталі 2008 року, і цей тренд, як очікується, домінуватиме протягом 2009 року. Зокрема, реальна додана вартість у *переробній промисловості*, за оцінками, знизиться на 2,0% дпр у 2008 році та на 6,8% у 2009 році. Це пояснюється глибокою рецесією в металургії, хімічній, автомобільній та харчовій промисловості. У *сільському господарстві* очікується падіння реальної доданої вартості на 5,9% дпр у 2009 році на фоні високої статистичної бази 2008 року (+17,5% дпр). Реальна додана вартість у *будівництві* зменшиться на 19,5% дпр у 2008 та на 16,1% дпр у 2009 роках, відповідно. Важливий локомотив економічного зростання протягом останніх років – *торгівля* –, за оцінками, впаде на 13,9% дпр у реальному вимірі у 2009 році, оскільки обсяги і роздрібної, і оптової торгівлі зменшаться наступного року. Також очікується зростання тінювих обертів у торгівлі.

Ризиковий сценарій: За ризиковим сценарієм світова економіка

не відновить свого зростання до кінця 2009 року, що означає недоступність кредитів для українських підприємств та низький зовнішній попит на метали та хімічну продукцію низьким протягом усього періоду прогнозу. За цим сценарієм, реальний ВВП зменшиться на 10,9% дпр у 2009 році.

Фіскальні показники: Дефіцит Державного бюджету становитиме 1,9% від ВВП у 2009 році

Параметри Зведеного бюджету: На 2008 рік доход зведеного бюджету оцінено на рівні 287 млрд. грн. або 30,1% від ВВП, що є нижчим за план уряду станом на грудень 2008 року. Очікується, що доходи ще більше скоротяться у 2009 році в номінальному вразі (на 4,8 млрд. грн. порівняно із показником 2008 року) та по відношенню до ВВП (до 26,7%) внаслідок кількох факторів. По-перше, гірший фінансовий стан підприємств призведе до нижчих надходжень від податку на прибуток підприємств. Окремі підприємства, які потерпають від економічної кризи, зменшуватимуть втрати на оплату праці шляхом скорочення працівників, зменшення заробітних плат, а також збільшення частки заробітної плати, яку сплачують в конверті. Внаслідок цього знизяться надходження від податку на доходи фізичних осіб. Нижчі доходи від ПДВ пояснюються швидшим зниженням доларової вартості імпорту порівняно з експортом.

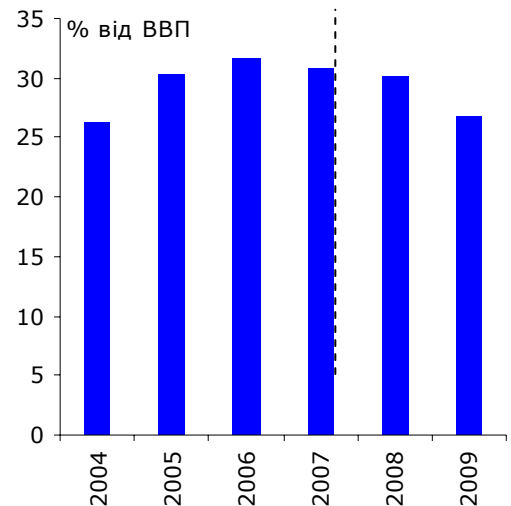
Видатки зведеного бюджету залишатимуться фактично незмінними у 2008 та 2009 роках на рівні 300 млрд. грн., але скоротяться до 28,4% від ВВП у 2009 році. Дефіцит зведеного бюджету очікується на рівні 1,9% від ВВП наступного року, якщо не брати до уваги кошти, необхідні для рекапіталізації банків. Дефіцит буде профінансовано за рахунок коштів, акумульованих на Єдиному казначейському рахунку, позик міжнародних організацій (Світового банку та ЄБРР) та надходжень від приватизації. Уряд муситиме зводити бюджет з дефіцитом через значну частку постійних видатків, таких як оплата праці, соціальні трансферти, субсидій певним секторам та населенню тощо, які важко скоротити навіть за умов обмеженого фінансування. Окрім того, уряду потрібно передбачити трансферти з Державного бюджету Пенсійному фонду та Фонду страхування на випадок безробіття на фінансування їх дефіцитів. Водночас очікується, що уряду раціоналізує видатки по окремих статтях. Зокрема буде запроваджено кроки щодо підвищення адресності надання соціальної допомоги. Ймовірно, що середня заробітна плата державних службовців та працівників в бюджетній сфері буде залишитись зонайбільше на рівні 2008 року. Водночас капітальні видатки будуть низькими, що не дозволить уряду профінансувати інфраструктурні проекти.

Очікуваний бюджетний дефіцит не відповідає положенням Меморандуму, підписаного між Україною та МВФ, в якому передбачено збалансований бюджет на наступний рік. Однак, очікується, що це положення Меморандуму буде переглянуто в першому кварталі 2009 року, що дозволить українському уряду мати дефіцитний бюджет.

В цілому фіскальна позиція уряду виглядає досить міцною у 2009 році. Однак існує значна невідповідність в часі між надходженнями доходів бюджету та потрібним фінансуванням видатків. Зокрема притік доходів буде вищим у другому півріччі наступного року, коли економіка почне відновлюватись. Водночас ймовірно, що видатки на соціальний захист будуть більш сконцентровані у першому кварталі 2009 року. Як результат, уряду буде необхідно фінансувати фіскальний розрив у першому кварталі 2009 року, що ставить під питання можливість вчасного та повного фінансування бюджетних видатків наступного року.

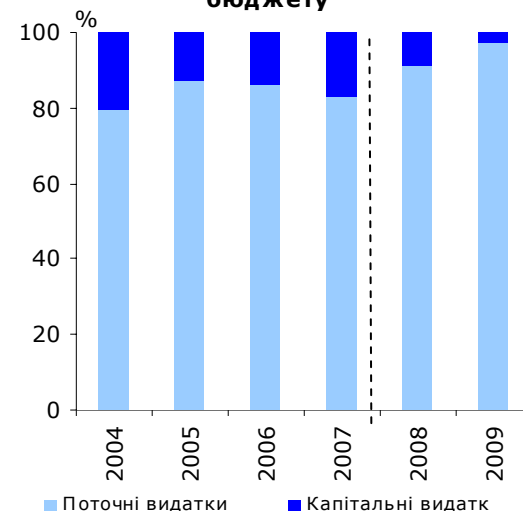
Оцінка ризиків: У 2009 році фіскальна позиція уряду може опинитись під значнішим тиском через глибшу, ніж очікується, рецесію, яка спричинить різкіше погіршення фінансового стану підприємств, податкову заборгованість, значно нижчий фонд оплати праці та значне зростання тіньової економіки. Як результат, номінальні доходи та видатки зведеного бюджету

Доходи зведеного бюджету

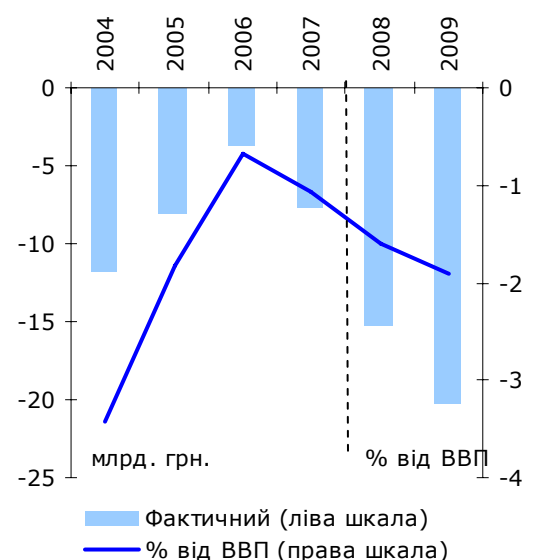
Джерело: Звіти Держказначейства, розрахунки ІЕД

Структура видатків Зведеного бюджету

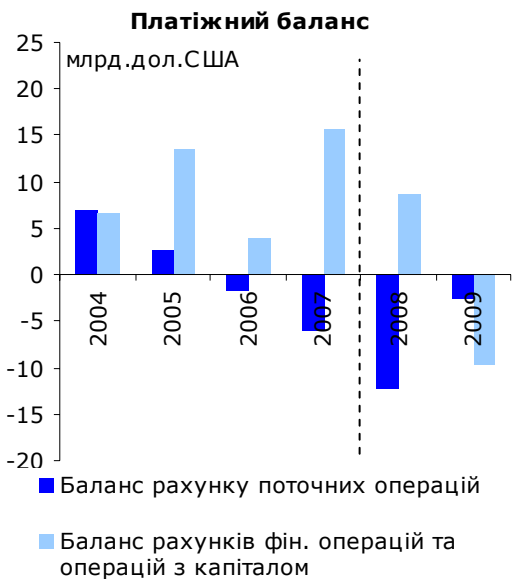

Джерело: Звіти Держказначейства, розрахунки ІЕД

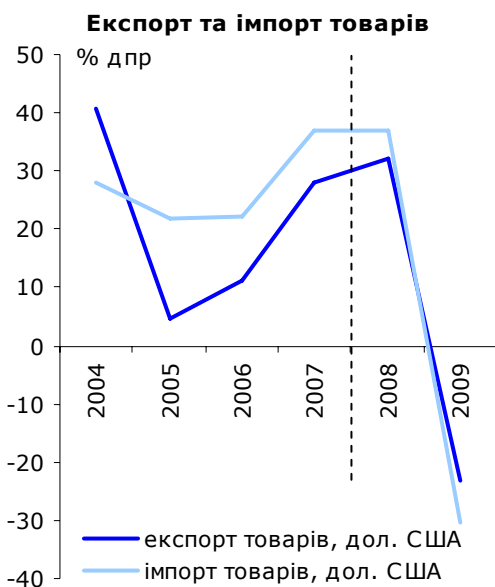
Дефіцит Зведеного бюджету

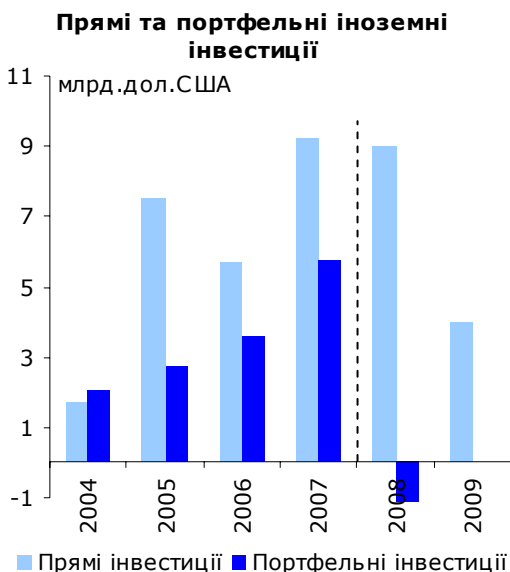
Джерело: Звіти Держказначейства, розрахунки ІЕД

Джерело: НБУ, власні розрахунки

Джерело: НБУ, власні розрахунки

Джерело: НБУ, власні розрахунки

значно зменшаться порівняно із 2008 роком. Капітальні видатки будуть майже відсутні, а соціальні видатки буде скорочено. Водночас, уряд зведе бюджет із дефіцитом у 2,4% від ВВП, який фінансуватиметься насамперед за рахунок всіх коштів, які було акумульовано на Єдиному казначейському рахунку до 2009 року, продажу внутрішніх державних облігацій та кредитів міжнародних фінансових організацій.

Платіжний баланс: У 2009 році фінансування дефіцитів буде здійснюватись за рахунок резервів

Рахунок поточних операцій: Дефіцит рахунку поточних операцій складе 6,7% від ВВП (12,3 млрд. дол. США) у 2008 році з суттєвим скороченням до 2,1% від ВВП (2,5 млрд. дол. США) у 2009 році. У 2008 році експорт товарів, за оцінками, зростає на 32,0% в доларовому еквіваленті, тоді як імпорт на 38,0%. Очікується суттєве сповільнення торгових потоків порівняно з десятьма місяцями року. У 2009 році експорт та імпорт скоротяться на 23,3% та 30,5% відповідно, продовжуючи тенденції четвертого кварталу 2008 року. Падіння експорту буде пов'язане зі стрімким скороченням зовнішнього попиту та цін. Виробники металургійної та хімічної галузей постраждають найбільше, хоча з певними проблемами зіткнуться і представники машинобудування. Скорочення імпорту пояснюється зменшенням інвестиційного і споживчого внутрішнього попиту та стрімким знеціненням гривні. Дефіцит торгівлі товарами складе 17,0 млрд. дол. США у 2008 році та 7,0 млрд. дол. США у 2009 році.

Іншою причиною скорочення дефіциту рахунку поточних операцій у 2009 році буде скорочення імпорту послуг на 10,5% в доларовому еквіваленті, тоді як експорт послуг залишиться незмінним. Для порівняння, у 2008 році темпи зростання експорту та імпорту послуг становитимуть відповідно 33,0% та 39,0%. Скорочення імпорту послуг буде спричинено зниженням купівельної спроможності українських підприємств та домогосподарств через зменшення доходів та девальвацію гривні. Внаслідок уповільнення світової економіки чисті поточні трансферти скоротяться з 4,5 млрд. дол. США у 2008 році до 3,0 млрд. дол. США у 2009 році.

Рахунки фінансових операцій та операцій з капіталом: Профіцит рахунку фінансових операцій, акумульований протягом першої половини 2008 року, скоротиться через відтік портфельних та інших інвестицій протягом останніх чотирьох місяців року. Отриманий профіцит (8,7 млрд. дол. США) є недостатнім для покриття дефіциту рахунку поточних операцій. В такій ситуації НБУ був вимушений продати значну частину міжнародних резервів, щоб задовольнити попит на валюту.

У 2009 році дефіцит рахунку фінансових операцій становитиме 9,6 млрд. дол. США через значний відтік капіталу. Зокрема, чистий відтік інших інвестицій складе 13,6 млрд. дол. США, що пов'язано із очікуваними виплатами по зовнішнім запозиченням банками та реальним сектором, хоча очікується отримання кредитів від ЄБРР та Світового банку. Прогнозується, що чистий притік ПІІ скоротиться до 4,0 млрд. дол. США та буде переважно забезпечений потоками капіталу в результаті рекапіталізації українських банків з іноземним капіталом та укладання угод по злиттю та поглинанню. У 2009 році в умовах негативного сальдо рахунку фінансових операцій НБУ буде змушений витратити 12,0 млрд. дол. США для покриття дефіцитів.

Ризиковий сценарій: Суттєвіше, ніж очікується, зниження зовнішнього попиту на український експорт у 2009 році призведе до подальшого погіршення перспектив національного експорту, тоді як імпорт різко скоротиться через скорочення споживання, девальвацію гривні та законодавчі обмеження. За цього сценарію рахунок поточних операцій буде збалансовано. З боку рахунку фінансових операцій головний ризик на 2009 рік полягає у відсутності зовнішнього фінансування до початку 2010 року, що призведе до чистого відтоку по фінансовій частині платіжного балансу в обсязі 20,1 млрд. дол. США. В цьому випадку НБУ може

витратити значно більше резервів, ніж передбачається базовим сценарієм, для покриття дефіциту рахунку фінансових операцій.

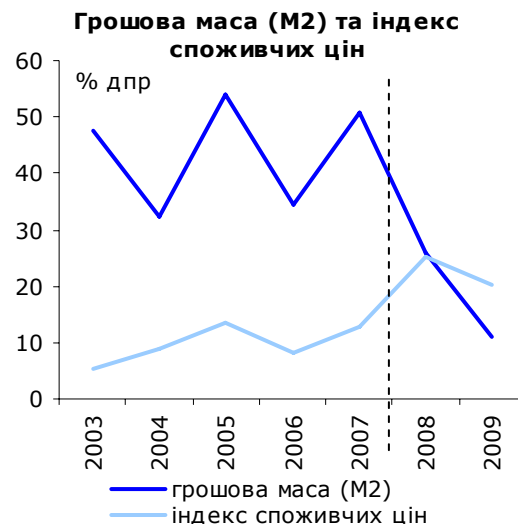
Монетарний огляд та інфляція: Споживча інфляція дещо сповільниться у 2009 році

Інфляція: Середньорічна інфляція у 2008 році оцінюється на рівні 25,2% завдяки агресивній політиці доходів та сильним інфляційним очікуванням. У 2009 році монетарні умови будуть жорсткими внаслідок низької довіри до банківської системи, значних втрат банків по проблемним кредитам та обмеженого доступу до зовнішнього фінансування. Проте девальвація гривні призведе до того, що деноміновані в іноземній валюті позиції балансу українських банків зростуть в номінальному гривневому еквіваленті. Очікується, що грошова маса зросте на 11,0% у 2009 році, проте внутрішнє кредитування залишиться майже на рівні 2008 року зі збільшенням на 5,0%. Скорочення споживчих витрат через зростання безробіття та зменшення доходів приведе до обмеження зростання цін в 2009 році. Однак знецінення гривні призведе до появи високих інфляційних очікувань у виробників, впливаючи на ціноутворення, тоді як ціни на імпортовані товари відобразать знецінення гривні. Збільшення витрат на енергетичні матеріали та імпортовану сировину тільки збільшать тиск на ціни. Оскільки виробникам, скоріш за все, вдасться швидко адаптуватися до зменшеного попиту, то тиск з боку попиту буде недостатнім, щоб спричинити суттєве уповільнення інфляції. Отже, за прогнозом середньорічна споживча інфляція дещо сповільниться порівняно з попереднім роком, однак залишиться високою на рівні 20,3% в 2009 році.

Обмінний курс: Незважаючи на те, що резерви НБУ були збільшені за рахунок першого траншу кредиту МВФ на суму 4,3 млрд. дол. США, обмежені інтервенції НБУ тільки зглядать девальвацію гривні, що спричинена погіршенням зовнішніх умов та сильними девальваційними очікуваннями, що підігривають спекулятивний попит. Однак наприкінці року девальвація гривні може бути дещо обмежена через зростання попиту на гривню наприкінці грудня. В результаті обмінний курс гривні в середньому за 2008 рік досягне рівня 5,2 грн. за дол. США. Незважаючи на різкі зміни курсу гривні по відношенню до долару США в грудні, спричинені різними факторами, ми очікуємо, що офіційний обмінний курс буде дещо нижче за 8,0 гривень за дол. США станом на кінець року.

Ми припускаємо, що наступного року НБУ буде переважно дотримуватись своїх зобов'язань по утриманню офіційного курсу на рівні ринкового. Ми очікуємо, що гривня далі знеціниться до 9-10 грн. за дол. в першому кварталі 2009 року, оскільки попит на іноземну валюту продовжить переважати пропозицію. Проте, часткове згорання спекулятивного відтоку іноземної валюти (економічні гравці повертатимуть частину напередодні куплених доларів в банки як депозити або обмінюватимуть долари на гривню) поряд зі скороченням відтоку по рахунку поточних операцій збільшать пропозицію іноземної валюти. В той самий час, попит на іноземну валюту буде обмежений і очікуваним дефіцитом гривні. Таким чином, вартість гривні наприкінці 2009 році дещо відновиться порівняно з показниками початку року і становитиме 7,8 грн. за дол. США при середньорічному показнику на 2009 році на рівні 8,8 грн. за дол. США.

Оцінка ризиків: Якщо у 2009 році глобальна фінансова криза виявиться гіршою, ніж очікується, а популістська економічна політика призведе до фінансування дефіциту державного бюджету шляхом друкування грошей, значні проблеми у фінансовому секторі призведуть до зменшення обсягу внутрішнього кредитування на 8,0%, в той час як грошова маса виросте на 7,2%, переважно за рахунок збільшення готівки в обігу. За такого сценарію девальвація гривні призведе до прискорення темпів приросту споживчих цін до 25,7% в середньому за 2009 рік. Значний відтік капіталу та надмірне друкування гривні спричинять знецінення гривні до 9,7 грн. за дол. США в середньому за 2009 рік.

Джерело: НБУ, Держкомстат, розрахунки ІЕД

Джерело: НБУ, розрахунки ІЕД

ТАБЛИЦІ
Таблиця 1. Національні рахунки (ВВП)

		2005	2006	2007	2008E	2009F
Номинальний ВВП	млрд. грн.	441,5	537,7	712,9	952,9	1036,9
	млрд. дол. США	86,2	106,5	141,2	183,3	117,8
Реальний ВВП	% дпр	2,7	7,3	7,6	1,4	-6,2
ВВП за категоріями витрат, реальне зростання		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Приватне споживання	% дпр	20,6	15,9	17,1	10,3	-12,1
Державне споживання	% дпр	2,9	2,7	2,8	1,2	-14,2
Валове нагромадження основного капіталу	% дпр	3,9	21,2	24,8	-4,4	-15,2
Експорт товарів та послуг	% дпр	-12,2	-5,6	3,2	-1,6	-12,3
Імпорт товарів та послуг	% дпр	6,4	6,8	19,9	9,9	-27,1
ВВП за видами економічної діяльності, реальне зростання		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сільське господарство	% дпр	0,4	2,0	-5,0	17,5	-5,9
Добувна промисловість	% дпр	2,5	9,9	4,1	-2,3	-8,1
Обробна промисловість	% дпр	0,4	9,2	12,8	-2,0	-6,8
Виробництво/розподіл електроенергії, газу, води	% дпр	1,7	0,1	1,3	-4,8	-5,4
Будівництво	% дпр	-13,3	0,3	13,2	-19,5	-16,1
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт	% дпр	-14,7	17,7	20,6	-1,0	-13,9
Транспорт	% дпр	8,2	7,6	11,0	8,8	2,1
Освіта	% дпр	0,0	2,1	4,3	0,0	-1,9
Охорона здоров'я	% дпр	0,2	2,4	-0,4	-0,5	-2,1
Інша діяльність	% дпр	9,3	5,7	6,0	2,5	-6,8
Послуги фінансових посередників	% дпр	35,3	59,6	30,0	12,0	-5,3
Податки за вирахуванням субсидій на продукти	% дпр	26,7	13,4	2,4	7,5	-2,9

Таблиця 2. Показники зведеного бюджету

		2005	2006	2007	2008E	2009F
Доходи Зведеного бюджету	млрд. грн.	134,0	171,7	219,9	286,6	281,8
	% від ВВП	30,4	31,6	30,8	30,1	26,7
Надходження від ППП	млрд. грн.	23,5	26,2	34,4	43,7	37,8
	% від ВВП	5,3	4,8	4,8	4,6	3,6
Надходження від ПДВ	млрд. грн.	33,8	50,4	59,4	90,0	91,2
	% від ВВП	7,7	9,3	8,3	9,4	8,6
Надходження від ПДФО	млрд. грн.	17,3	22,8	34,8	45,5	44,0
	% від ВВП	3,9	4,2	4,9	4,8	4,2
Видатки Зведеного бюджету	млрд. грн.	141,5	175,3	226,0	299,9	300,0
	% від ВВП	32,1	32,2	31,7	31,5	28,4
Поточні видатки зведеного бюджету	% від ВВП	28,0	27,7	26,3	28,6	27,7
Капітальні видатки зведеного бюджету	% від ВВП	4,1	4,5	5,4	2,9	0,7
Дефіцит Зведеного бюджету	% від ВВП	1,8	0,7	1,1	-1,6	-1,9
Надходження від приватизації	млрд. грн.	7,4	3,8	2,2	0,7	8,8

Таблиця 3. Платіжний баланс

		2005	2006	2007	2008E	2009F
Баланс поточного рахунку	млрд. дол. США	2,5	-1,6	-5,9	-12,3	-2,5
	% від ВВП	2,9	-1,5	-4,2	-6,7	-2,1
Експорт товарів	млрд. дол. США	35,0	38,9	49,8	65,8	50,5
Імпорт товарів	млрд. дол. США	-36,2	-44,1	-60,4	-82,8	-57,5
Баланс послуг	млрд. дол. США	1,8	2,1	2,7	2,9	4,6
Трансферти (сальдо)	млрд. дол. США	2,8	3,2	4,1	4,5	3,0
Доходи (сальдо)	млрд. дол. США	-1,0	-1,7	-2,1	-2,7	-3,0
Баланс рахунку капіталу та фінансових операцій	млрд. дол. США	13,8	3,9	15,8	8,7	-9,6
Прямі іноземні інвестиції	млрд. дол. США	7,5	5,7	9,2	9,0	4,0
Портфельні інвестиції	млрд. дол. США	2,8	3,6	5,8	-4,0	0,0
Інші інвестиції	млрд. дол. США	3,5	-5,4	0,8	3,7	-13,6

Таблиця 4. Монетарні агрегати та ІСЦ

		2005	2006	2007	2008E	2009F
Грошова маса (M2)	млрд. грн.	193,1	259,4	391,3	492,9	547,1
	% дпр	53,9	34,3	50,8	26,0	11,0
Індекс споживчих цін (ІСЦ)	% дпр, сер.	13,5	8,0	12,8	25,2	20,3

Примітка: E – оцінка, F – прогноз, дпр – до попереднього року

Джерело: Державний комітет статистики, НБУ, Державне казначейство, розрахунки та прогнози ІЕД

ОСНОВНІ ПРИПУЩЕННЯ

БАЗОВИЙ сценарій

- Світова економіка розпочне своє відновлення у другій половині 2009 року.
- Президентська виборча кампанія відбудеться у 2009 році.
- Дострокові парламентські вибори не відбудуться у першому півріччі 2009 року, хоч існує невелика ймовірність їх проведення восени 2009 року.
- Україна та Польща проведуть чемпіонат Європи з футболу у 2012 році, що створює стимули для інвестицій у інфраструктурні проекти.
- Ціна на імпортований газ складе 210-250 дол. США за тисячу кубометрів на кордоні з Росією у 2009 році.
- Ціна за транзит газу не підвищуватиметься у 2009 році.
- НАК «Нафтогаз України» виплатить борги перед російським «Газпромом» у монетарній формі.
- Угода про поглиблену ЗВТ між Україною та ЄС не набуде чинності протягом прогнозного періоду.
- Світові ціни на чорні метали продемонструють помірне зростання у другій половині 2009 року.
- Світові ціни на сиру нафту будуть коливатимуться біля 50 дол. США за барель у 2009 році.
- Світові ціни на продовольчі товари знизяться у першій половині 2009 року і пізніше відновлять своє зростання.
- Попит на продукцію машинобудування в Україні та країнах СНД знизиться у 2009 році.
- Уряд продовжить політику, спрямовану на боротьбу з контрабандою, у 2009 році.
- Податкові пільги зі сплати ПДВ будуть відновлені у 2009 році.
- Заборгованість з відшкодування ПДВ буде накопичуватись у 2009 році.
- Акцизні ставки будуть підвищені у 2009 році.
- З 1 січня 2009 року мінімальну заробітну плату не буде підвищено до рівня прожиткового мінімуму для працездатних осіб.
- Соціальні стандарти не будуть зростати понад офіційно прогнозовану інфляцію.
- Проекти соціальної допомоги будуть раціоналізовані у 2009 році.
- Частка тіньової економіки виросте у 2009 році.
- Заборгованість з виплати заробітної плати буде накопичуватись у 2009 році.
- Відкрите та приховане безробіття зростатиме у кінці 2008 року та в першій половині 2009 року.
- Ціни на газ та комунальні послуги для населення буде підвищено у 2009 році.
- Приватизаційний процес буде відновлено у 2009 році.
- Уряд отримає позику від Світового банку та ЄБРР у 2009 році.
- Дострокове зняття депозитів не буде дозволене до другої половини 2009 року.
- НБУ буде продовжувати поступовий перехід до плаваючого обмінного курсу.
- У 2009 році фінансовий сектор продовжить функціонувати, оскільки виплати за депозитами буде гарантуватись у повному обсязі, а НБУ та уряд підтримають великі банки, які відчуватимуть проблеми.

РИЗИКОВИЙ сценарій (припущення, що відрізняються від БАЗОВОГО сценарію)

- Сповільнення світової економіки продовжиться 2010 року.
- Ціна на імпортований газ досягне 250-400 дол. США за тисячу кубометрів на кордоні з Росією у 2009 році.
- Україна та Польща не проведуть чемпіонат Європи з футболу у 2012 році.
- Зовнішній попит на метали залишатиметься низьким до кінця 2009 року.
- У 2009 році будуть тимчасово встановлені імпорти обмеження.
- Світові ціни на чорні метали будуть низькими протягом усього 2009 року.
- Світові ціни на сиру нафту будуть на рівні 40 дол. США за барель у 2009 році.
- Світові ціни на продовольчі товари знижуватимуться протягом усього 2009 року.
- Податкова заборгованість буде зростати у 2009 році.
- Заборгованість домогосподарств за комунальними послугами буде зростати у 2009 році.
- Приватизацію не проведуть у 2009 році.
- НБУ не зможе підтримувати обмінний курс гривні.
- Економіка зіткнеться із збільшенням кількості кредитних дефолтів в реальному секторі.
- Фінансовий сектор понесе значні збитки, і декілька великих банків збанкрутує.

ПУБЛІКАЦІЇ ІНСТИТУТУ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Місячний економічний моніторинг України (МЕМУ) з додатком

МЕМУ містить місячний огляд і короткий аналіз ключових заходів економічної політики та статистичних даних, які були оприлюднені протягом попереднього місяця. Додаток до МЕМУ містить розширеним аналіз однієї важливої події в українській економіці. Інститут випускає 12 випусків МЕМУ на рік, які доступні на умовах передплати.

Макроекономічний прогноз України

Макроекономічний прогноз України включає прогноз ВВП та його компонентів, фіскальних індикаторів, платіжного балансу, інфляції, обмінного курсу на поточний та наступні роки. Випускається 12 випусків на рік – 4 квартальні випуски та 8 оновлень з короткими коментарями, – які доступні на умовах передплати.

Моніторинг інфраструктури України (МІУ)

МІУ є щорічним звітом, який містить дані про стан реструктуризації шести секторів інфраструктури в Україні. Інформацію представлено у стандартизований спосіб, який дозволяє порівнювати зміни у відповідних галузях. Розглянуті показники є якісними та розділяються на три загальні категорії: (1) комерціалізація, (2) тарифна реформа, (3) регуляторний та інституційний розвиток. Двадцять один індикатор дозволяють проводити економічний та стратегічний аналіз на різних рівнях узагальнення. У вільному доступі.

Економічні Підсумки для України

Економічні підсумки містить огляд і короткий аналіз ключових економічних показників та заходів економічної політики року. Публікується в січні, використовуючи наявні дані та річні оцінки, та оновлюється у травні, коли оприлюднюється переважна більшість даних щодо минулого року. Публікація доступна на основі передплати.

Дослідження ділової активності

Дослідження ділової активності складаються з двох окремих опитувань. Перше дослідження – промисловість – здійснюється на основі опитування керівників підприємств переробної промисловості. Друге – банки – ґрунтується на опитуванні керівників банків. Щороку публікується чотири випуски Досліджень ділової активності для кожного з секторів, які доступні на умовах передплати.

Консультативні роботи

Консультативні роботи є спільним продуктом Німецької консультативної групи з питань економічних реформ в Україні та ІЕД, метою якого є надання рекомендацій щодо економічної політики для українських політиків. Рекомендації розробляються на основі детального аналізу ситуації в Україні, сучасної економічної теорії та найкращих міжнародних прикладів. Роботи доступні для політиків та – через певний час – для громадськості. Перелік нещодавно завершених консультативних робіт включає:

- Оцінка наслідків тривалого економічного спаду на пенсійне страхування в Україні: сподіваємось на краще, але готуємось до найгіршого! Ларс Хандріх, Олександра Бетлій, консультативна робота РР 09, Грудень 2008
- Депозитне страхування в Україні: Час для Реформи?, Роберт Кірхнер, Рікардо Джуччі, консультативна робота РР 08, Листопад 2008
- Принципи і способи функціонування адресної соціальної допомоги: рекомендації для України, Ларс Хандріх, Олександра Бетлій, консультативна робота РР 07, Жовтень 2008
- Проблема «європейських газових цін» в Україні, Фердінанд Павел, Інна Юзефович, консультативна робота РР 06, Жовтень 2008
- Інфляція в Україні: Результати емпіричного дослідження та рекомендації щодо економічної політики, Рікардо Джуччі, Роберт Кірхнер, Енцо Вебер, консультативна робота РР 05, Жовтень 2008
- Житлове будівництво в Україні: Причини поточної кризи та висновки для економічної політики, Рікардо Джуччі, Роберт Кірхнер, Роман Возняк, консультативна робота РР 04, Жовтень 2008
- Взаємодія між Урядом і Національним банком України: Оцінка поточної ситуації та рекомендації, Рікардо Джуччі, Роберт Кірхнер, Віталій Кравчук, консультативна робота РР 03, Жовтень 2008
- Інфляційні очікування: значення та вимірювання, Рікардо Джуччі, Роберт Кірхнер, Ярослава Сучок, Оксана Кузяків, Вероніка Мовчан, консультативна робота РР 02, Червень 2008
- Вчимося «плавати»: рекомендації щодо валютної політики України в період переходу до таргетування інфляції, Р. Джуччі, Р. Кірхнер, В. Кравчук, консультативна робота РР 01, Червень 2008